

УДК 619 (091)

Падура М.Ф., кандидат філологічних наук, професор університету ©
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького

ЗАСНУВАННЯ ЦІСАРСЬКО-КОРОЛІВСЬКОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ШКОЛИ У ЛЬВОВІ

У статті розглядаються передумови заснування Ветеринарної школи у Львові від 1875 до 1881 років, заслуги доктора Альфреда Бєсядецького у пошуку професорів для зайняття ветеринарних кафедр у майбутній школі, зокрема професора Петра Зайфмана на посаду першого директора школи. Наводиться навчальний план трирічного курсу навчання у школі, дається загальна характеристика структури самої ветеринарної школи та її двох інших відділів – школи кування коней та клініки-стаціонару, наводяться зразки диплома ветеринарного лікаря та свідоцтва коваля, які видавалися Ветеринарною школою у Львові.

Ключові слова: ветеринарна школа, школа кування коней, клініка-стаціонар, навчальний план, директор, диплом, свідоцтво.

Вступ. За часів Австро-Угорщини Галичина була базою для розвитку тваринництва усєї імперії, особливо сприятливі умови були тут для розведення коней, худоби й свиней. З іншого боку, оскільки Галичина межувала на Сході з Російською імперією, де постійно мали місце такі хвороби, як чума великої рогатої худоби, сап, сибірка, сказ, і такі хвороби людей, як тиф, холера тощо, небезпека занесення епізоотій та епідемій з цієї території була дуже великою. Ці два чинники вимагали кваліфікованих ветеринарних лікарів, проте в Галичині їх якраз дуже бракувало. На всю Східну і Західну Галичину не було жодного навчального закладу ветеринарного профілю, а до Ветеринарного інституту у Відні могли поїхати навчатися лише одиниці. Тому з професорських трибун університету та парламентів Галичини й Австрії говорили про потребу заснувати навчальний ветеринарний заклад у Львові.

Про те, як справа дійшла до заснування такої школи, мова буде нижче.

Матеріал і методи. Матеріалом дослідження служили документи німецькою та польською мовами, наявні у Державному архіві Львівської області (ДАЛО: фонд 26 і 46) та Центрального державного історичного архіву у Львові (ЦДІА: фонд 146), словники та наукові праці дослідників історії ветеринарної медицини.

Результати дослідження. Усвідомлюючи, що видатки на заснування та утримання Ветеринарної школи у Львові ляжуть надто важким тягарем на Крайовий відділ, і після того, як цісар дав згоду надати Галичині під заставу позичку у розмірі 30 000 гульденів, Галицький сейм 20 травня 1875 року ухвалив

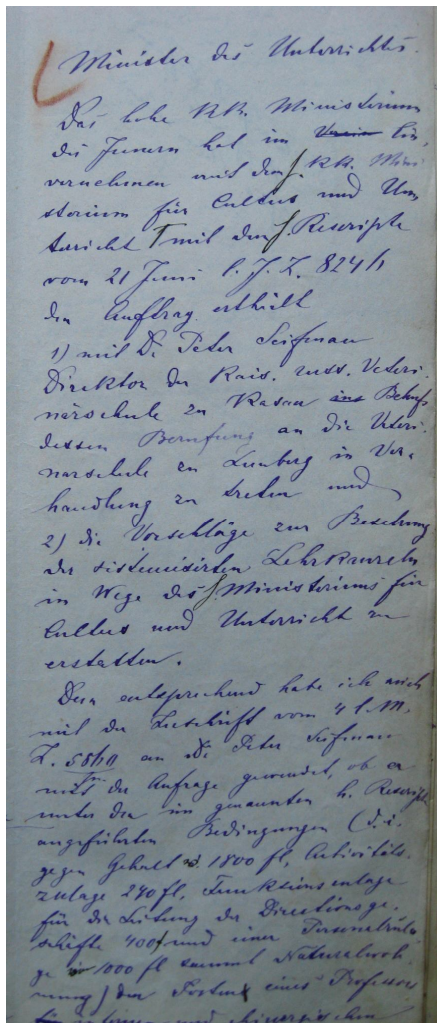
передати у власність державної казни нерухомість № 466 ⁴/₄, яка була власністю Крайового відділу, й одночасно відмінив свою попередню ухвалу про Львівську ветеринарну школу як крайовий навчальний заклад, але зберіг за собою лише одну вимогу, щоб мовою викладання у школі була польська. Так почався третій етап старань за ветеринарну школу як цісарсько-королівський, тобто державний, навчальний заклад. У цих стараннях минуло ще 6 років. Мова, власне, йшла про два протилежні підходи: яким коштом має бути заснована така школа – за рахунок Галичини чи зі скарбниці центрального уряду у Відні. Були мобілізовані авторитет і знайомства найвпливовіших людей Галичини, насамперед Альфреда графа Потоцького, Леона графа Сап'єги і доктора Альфреда Бєсядецького, щоб привернути до себе тодішніх можновладців імперії – міністрів внутрішніх справ, сільського господарства, віросповідань і, зрештою, самого цісаря.

Неприхильну позицію до Львова зайняло Міністерство віровизнань та освіти, заявивши, що бракує підстав для підтримки такого проекту взагалі. Мотиви, які подало міністерство, були такі: немає надії, що той заклад буде мати таку кількість слухачів, щоб виправдалися значні видатки на його потреби; далі, не можна передбачити, чи буде достатньо викладачів і чи буде достатньо науково-клінічного матеріалу для занять у школі. Міністерство натомість пропонувало виділити певну кількість стипендій для галицької молоді на здобуття освіти ветеринарного лікаря у Віденському ветеринарному інституті, але Крайовий відділ від свого не відступав. У серпні 1876 року Крайовий відділ звернувся з великим меморандумом до міністра сільського господарства графа Мансфельда з проханням підтримати справу заснування Ветеринарної школи у Львові. У меморандумі на статистичних даних було доказано, що в Галичині значного розвитку досягло тваринництво, але бракувало ветеринарних лікарів. Посилалися на довгі старання у цій справі ще від 1818 року, а також на значні збитки, яких місцева влада зазнала від купівлі великої території та від реконструювання старих будинків відповідно до потреб сподіваної школи за планом спеціаліста Йосифа Кубицького.

21 червня 1879 року міністр внутрішніх справ Австрії у листі до намісника Галичини графа Потоцького подав надію на відкриття у Львові Ветеринарної школи. Він називає три групи предметів у майбутній школі, для яких треба було б знайти трьох професорів з повною університетською освітою, причому один із яких був би одночасно директором школи. Міністр просить повідомити, чи в Галичині взагалі знайдуться такі професори. Навчання природничих наук, на думку міністра, повинно відбуватися в університеті разом зі слухачами-фармацевтами, якщо не можна буде прийняти на погодинну оплату доцентів з університету чи політехніки. За вказівкою цього ж міністра до Львова влітку 1879 року приїжджав директор Віденського ветеринарного інституту д-р Моріц Релль для перевірки стану будівель і приміщень, наявності каналізації, вентиляції та водопостачання для майбутньої школи. Не обминув міністр і такої проблеми: наскільки інструменти та інші навчальні засоби колишніх хірургічних студій Львівського університету можуть бути придатні для новостворюваної школи.

Висновки спостережливого Моріца Релля були, безсумнівно, дуже корисними, бо за його вказівками були виготовлені кошториси на бажані та

проведені переобладнання існуючих будівель і приміщень у Ветеринарній школі, проведене нівелювання всієї території, прокладені під'їзні дороги, хідники, викопано нову криницю. У двох приміщеннях на подвір'ї університетського корпусу (сьогодні вулиця Грушевського) він виявив від колишніх хірургічних студій три великі і два малі кам'яні корита (чани), які пізніше були перевезені і встановлені у секційному залі та в аптеці Ветеринарної школи. Колекції, шафи, різноманітні препарати, великий і малий мікроскопи, а також хімічна вага колишніх хірургічних студій були за розпорядженням Міністерства віровизнань та освіти роздані різним кафедрам університету. Хірургічні інструменти, які зберігалися у запечатаних шафах, частина препаратів і всяке лабораторне обладнання виявилися непридатними для майбутньої Ветеринарної школи у Львові.

Витяг з листа д-ра Besyadecki до Міністерства освіти про підбір професорів для Ветеринарної школи

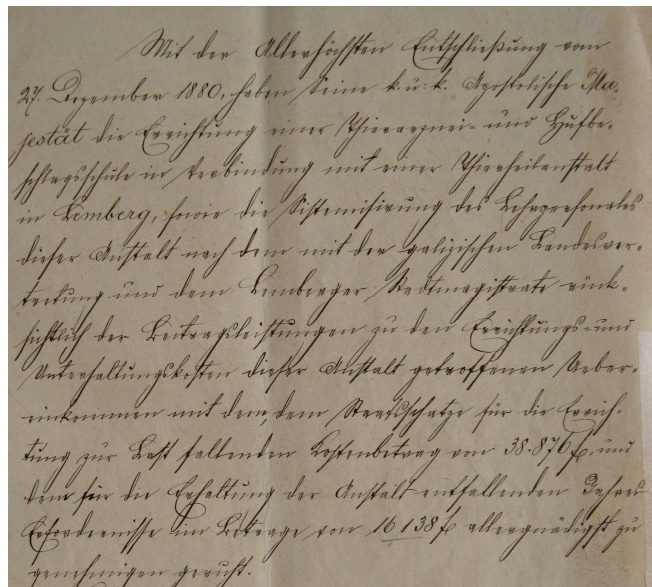
Підбором професорів для Ветеринарної школи займався д-р Альфред Besyadecki, колишній протомедик Галичини, професор Краківського університету. Саме йому Львівська ветеринарна школа завдячує вибором перших професорів. Від нього у серпні 1879 року проф. Петро Zajfman у Казані отримав приватного листа, чи не згодився б він зайняти місце директора і професора у новостворюваній школі у Львові. А у вересні 1879 року у листі до міністра внутрішніх справ на посади перших професорів Львівської ветеринарної школи він запропонував якраз тих, кого через два роки затвердить цар Австрії. Свій вибір д-р Альфред Besyadecki переконливо обгрунтовував. На посаду директора і клінічного професора найкраще б годився, вважав д-р Альфред Besyadecki, тодішній директор Казанського ветеринарного інституту д-р Петро Zajfman, який до того довгі роки був директором Ветеринарної школи у Варшаві. У листі до д-ра Альфреда Besyadecki Петро Zajfman виявив згоду прийняти посаду директора Ветеринарної школи у Львові. Петро Zajfman мав високий авторитет серед німецьких ветлікарів, був відомий також як автор довідника польською мовою з епізоотології та ветеринарної поліції. На професора описової та патологічної анатомії був рекомен-

дований доцент Краківського університету д-р Генрих Кадий. За влучною характеристикою д-ра Альфреда Besyadecki, Генрих Кадий – це

чудовий препарат і гідний учень Тайхмана, він цілком віддається своєму фахові, не задовольняється практикою, а й, безсумнівно, віддасть усі свої сили створенню анатомічного музею. На професора науки про продукцію тваринництва і фізіології пропонувався Антоній Баранський із Кракова.

Тоді ж, у червні 1879 року, міністр внутрішніх справ надіслав до Львова проект штатного розкладу майбутньої школи (професорсько-викладацький склад і допоміжний персонал).

Найголовніша подія, що визначила долю Львівської ветеринарної школи, сталася наприкінці 1880 року.

Витяг з розпорядження Міністерства внутрішніх справ з посиланням на постанову цісаря від 27 грудня 1880 року

27 грудня 1880 року цісар Франц-Йосиф I підписав Найвищу постанову, якою Львів отримав такий довгожданий навчальний заклад під назвою „Цісарсько-королівська Ветеринарна школа і школа кування коней разом із клінікою для тварин у Львові”. Одночасно для школи був затверджений штат викладачів і визначено кошти зі скарбниці держави на її заснування та утримання. Постановою було передбачено такий професорсько-викладацький склад: 3 професори (з них один мав бути директором школи), 1 ад’юнкт, 2 асистенти, 3 доценти для природничих предметів, 1

учитель кування коней; як допоміжний персонал затверджено: 1 управителя-економа, 2 шкільних слуг, 1 воротаря, 3 сторожів і 3 челядників кузні. Директор, ад’юнкт, асистенти, учитель кування коней, управитель, слуги, воротар, сторожі і челядники кузні забезпечувались теж безплатним помешканням у будівлях школи; директор, крім того, мав ще доплату за виконання функціональних обов’язків керівника школи.

На заснування школи держава виділяла 38 876 гульденів і на щорічне утримання школи 16 138 гульденів, з яких 1500 гульденів призначалися на утримання бібліотеки, на музеї, інструменти та ін. І коли 7 червня 1881 року до Львова надійшли всі кошти, виділені на заснування школи, і половина коштів на її утримання, то вже ніщо не стояло на заваді відкриття школи, яке планувалося на початок нового навчального року (1 жовтня 1881 року).

Розпорядженням Міністерства внутрішніх справ від 21 червня 1881 року до Львова надіслано навчальний план Ветеринарної школи і дозволено створити у ній такі три кафедри: описової та патологічної анатомії; фізіології та продуктів тваринництва; медичної та хірургічної патології і терапії з клініками.

За названим вище розпорядженням виходило:

а) що заняття у школі будуть відбуватися польською мовою і дипломи та свідоцтва школи кування коней, які видаватимуться Львівською ветеринарною школою, щодо прав, які вони давали, будуть рівні з дипломами і свідоцтвами Віденського ветеринарного інституту;

б) що новостворена школа, якою буде керувати професор, повинна підлягати Міністерству віровизнань та освіти, яке на пропозицію ради професорів школи буде представляти цісареві директора і професорів школи для призначення їх на відповідні посади, а рада професорів буде призначати ад'юнктів та асистентів; інших службовців буде призначати Намісництво.

Всі наступні події підтверджували, що школа буде нарешті відкрита.

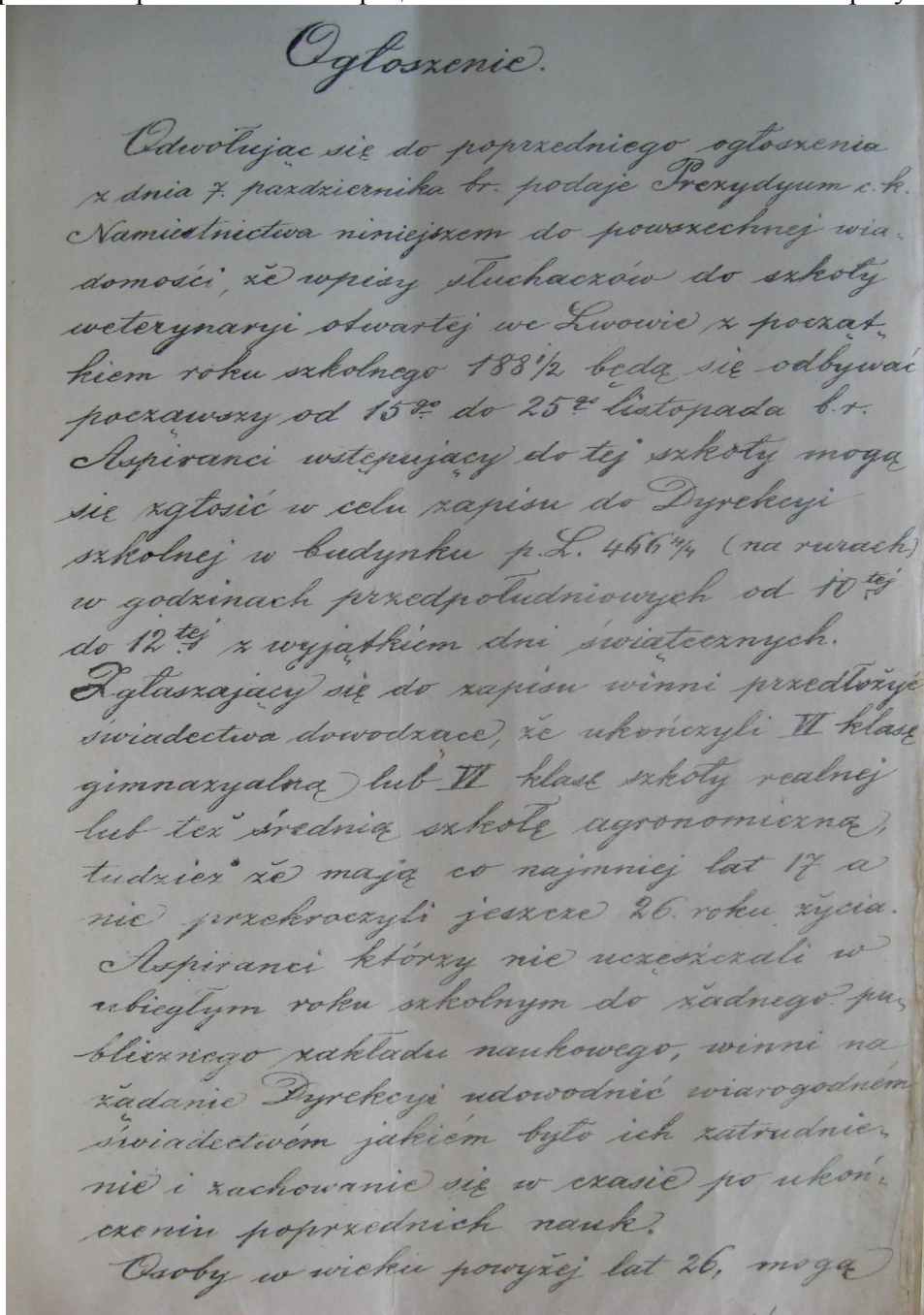
Крайовий відділ, передавши нерухомість під № 466 ⁴/₄ у власність центрального уряду, приступив до адаптаційних робіт на території школи, якими керував інженер Людвік Жижек.

10 липня 1881 року проф. Петро Зайфман листом повідомив Галицьке намісництво, що він прийме запропоновану посаду директора і професора новостворюваної школи у Львові, як тільки буде звільнений з посади директора і звичайного професора Ветеринарного інституту у Казані, про що він уже подав відповідну заяву.

15 вересня 1881 року вийшла Найвища постанова, у якій говорилося, що „директор царсько-російської Ветеринарної школи у Казані д-р Петро Зайфман призначається професором медико-хірургічної клініки й одночасно директором Львівської ветеринарної школи і школи кування коней разом з лічницею для лікування тварин з річною платнею 1800 гульденів, з активальною доплатою 240 гульденів і доплатою 400 гульденів за виконання функціональних обов'язків керівника школи; йому ж надається персональна доплата 1000 гульденів, безплатне мешкання і зараховується 15 років службового стажу для вчасного призначення пенсії; крім того, приват-доценти медичного факультету Краківського університету д-р Генрих Кадий і д-р Антоній Баранський призначаються звичайними професорами школи, а саме: перший – професором описової та патологічної анатомії, а другий – професором фізіології та продуктів тваринництва з 1 жовтня 1881 року”. Своім розпорядженням від 22 вересня 1881 року Міністерство віровизнань та освіти надіслало до Львова відповідні призначення професорів й одночасно проінформувало про порядок зайняття інших посад, а також покликання на посади доцентів. Міністерство уповноважувало Галицьке намісництво оголосити конкурс на посаду вчителя підковування коней з умовою, щоб такий претендент мав диплом ветлікаря, а також забезпечити викладання природничих дисциплін у школі професорами з університету та політехніки за

погодинною платою. Намісництво повинно було зробити все, аби Львівська ветеринарна школа розпочала свою працю з початком 1881/82 навчального року.

Оголошення про набір та умови вступу до Ветеринарної школи восени 1881 року

Протягом останніх чотирьох місяців (серпень-листопад) 1881 року тривала напружена праця на території школи. Від 15 до 25 листопада було оголошено додатковий запис слухачів до школи.

26 листопада 1881 року у святковій обстановці у Львові було відкрито навчання у Ветеринарній школі. На інавгурації були присутні представники Крайового відділу, Галицького намісництва, ректори університету і політехніки. З великою промовою виступив директор школи проф. Петро Зайфман. Він вітав перших 92 звичайних слухачів з відкриттям навчального закладу, якому судилося стати важливим науковим центром у Галичині.

Від того часу Львівська ветеринарна школа перейшла у підпорядкування Міністерства віросповідань та освіти.

27 листопада 1881 року відбулося перше засідання ради професорів під головуванням проф. Петра Зайфмана.

**Перший директор школи
проф. Петро Зайфман**

Доктор медицини Петро Зайфман, звичайний професор патології внутрішніх хвороб і клініки внутрішніх хвороб, а також епізоотології та ветеринарної поліції, одночасно перший директор Ветеринарної школи у Львові, народився 1 березня 1823 року у Варшаві. Вчився у Варшавській ветеринарній школі, яку закінчив 1848 року, а в 1852 році після курсу природничих наук дістав диплом ветеринарного лікаря. У 1853 році захистив магістерську працю про віспу овець, став магістром ветеринарних наук і виїхав працювати в провінцію. Від 1858 року він знову у Варшаві: спочатку як помічник ветеринарного асесора Варшавської губернії, потім викладач Варшавської ветеринарної школи, де незабаром став заступником директора цієї школи, а згодом – її директором. На деякий час ще раз покидав Варшаву, але повернувся знову сюди і працював аж до 1873 року директором

Варшавської ветеринарної школи, а від жовтня 1869 року одночасно займав посаду штатного доцента Варшавського університету.

На початку 1874 року Петро Зайфман переїхав до Казані, де дістав посаду звичайного професора і був призначений тут директором новоствореного Ветеринарного інституту. В 1879 році у Варшавському університеті захистив дисертацію на тему „Трихины и трихинная болезнь” і здобув ступінь доктора медицини.

У науковому світі мав великий авторитет як автор численних публікацій про сибірку, ящур і туберкульоз, був нагороджений орденами св.Анни і

св.Станіслава, був почесним членом ветеринарних інститутів Дерпта і Харкова, ветеринарного колегіуму в Лондоні, член-кореспондентом Ветеринарного товариства у Парижі та інших наукових товариств.

Від жовтня 1881 року Петро Зайфман у Львові як професор і директор Ветеринарної школи. Пропозицію від Львова прийняв охоче, хоч платня, яка тут становила 1800 гульденів річно, була нижчою, ніж у Казані. На цій посаді пробув 13 років, плідно працюючи як вчений і викладач, брав активну участь у діяльності наукових товариств, як-от: Товариства природничих наук, Галицького лікарського товариства та Галицького ветеринарного товариства (у 1892 році був обраний почесним членом останнього).

Від кінця вересня 1894 року проф. Петро Зайфман на пенсії. В 1898 році переселився до Кракова і читав там лекції з ветеринарії на аграрному факультеті Ягеллонського університету. Помер 23 січня 1903 року у Кракові.

Ветеринарна школа. На основі цісарської постанови від 27 грудня 1880 року й розпорядження Міністерства внутрішніх справ від 21 червня 1881 року було складено перший Статут Львівської ветеринарної школи. Основні положення цього Статуту такі:

Львівська ветеринарна школа разом зі школою кування коней була публічною самостійною школою і складалася з трьох відділів:

- а) власне ветеринарної школи;
- б) школи кування коней;
- в) клініки-стаціонару для тварин.

Як у Ветеринарній школі, так і в школі кування коней навчання було безкоштовне. Мовою викладання була польська з урахуванням німецької ветеринарної термінології.

Метою Ветеринарної школи була підготовка ветеринарних лікарів шляхом навчання теоретичних і практичних дисциплін з усіх галузей ветеринарії.

Умови прийому слухачів до Ветеринарної школи були такі: приймалися особи віком від 17 до 26 років, які успішно склали усні та письмові іспити. Вступні іспити проводилися з таких дисциплін: польська мова й стилістика, німецька мова, хімія, природознавство, географія, історія, математика. З усіх цих семи предметів вступник повинен був виявити знання, що відповідали вимогам за середню школу. Претенденти, що мали добрий атестат за шостий клас гімназії, приймалися без вступних іспитів. Особи, що не виявили належних знань за програму середньої школи, могли бути прийняті як вільні слухачі, тобто такі, що в майбутньому не мали права займатися ветеринарною практикою.

Заняття у школі могли відвідувати також гості, наприклад, студенти інших вищих навчальних закладів Львова.

Навчання у Ветеринарній школі тривало три роки і розподілялося на 6 семестрів по 5 місяців кожний. Дипломовані лікарі та хірурги могли закінчити цю школу за два роки.

Навчальний рік починався 1 жовтня і тривав до кінця липня.

У Ветеринарній школі відвідування занять було обов'язковим, тут викладалися теоретичні предмети і проводилися практичні заняття.

Перший курс

Перший семестр

Вступ до ветеринарної медицини (протягом двох тижнів) – 3 години на тиждень.

Фізика – 5 годин на тиждень.

Анатомія усіх свійських тварин – 5 годин на тиждень.

Загальна неорганічна хімія – 3 години на тиждень.

Наука про продукти тваринництва – 3 години на тиждень.

Теорія з підковування копит і ратиць – 2 години на тиждень.

Препарування.

Практичні заняття з підковування, а саме: приготування мертвих копит для підковування (у позанавчальний час).

Другий семестр

Анатомія з урахуванням топографічної та хірургічної анатомії – 5 годин на тиждень.

Органічна хімія з особливою увагою на фізіологічну і патологічну хімію – 3 години на тиждень.

Наука про продукти тваринництва – 5 годин на тиждень.

Ботаніка з вивченням рослин, що важливі для ветеринарної медицини – 2 години на тиждень.

Практичні заняття у секційному залі.

Практичні заняття з підковування (як і в першому семестрі).

Другий курс

Третій семестр

Загальна патологія і патологічна анатомія – 3 години на тиждень.

Фізіологія з використанням мікроскопа – 2 години на тиждень.

Фармакогнозія, фармакологія, рецептологія – 3 години на тиждень.

Відвідування клінік – щоденно.

Практичні заняття у секційному залі, виготовлення двох анатомічних препаратів на заняттях, передбачених програмою.

Присутність під час патологічних розтинів.

Практичні заняття з підковування, а саме: ремонт і виготовлення підків та припасовування їх до мертвих копит.

Четвертий семестр

Патологічна анатомія – 3 години на тиждень.

Фізіологія з використанням мікроскопа – 2 години на тиждень.

Ветеринарне акушерство – 2 години на тиждень.

Інструменти і наука про перев'язки – 3 години на тиждень.

Відвідування клінік – щоденно.

Практичні заняття у клінічній лабораторії.

Практичні заняття з підковування (як і в третьому семестрі).

Третій курс

П'ятий семестр

Лікувальна клініка – щоденно.

Хірургічна клініка – щоденно.

Спеціальна патологія і терапія – 3 години на тиждень.

Ветеринарна хірургія – 2 години на тиждень.

Наука про операції – 3 години на тиждень, у тому числі 2 години практичних занять.

Епізоотії – 3 години на тиждень.

Огляд худоби й експертиза м'яса – 1 година на тиждень.

Практичні заняття з підковування, як і в попередніх семестрах, а також підковування живих коней.

Шостий семестр.

Лікувальна клініка.

Хірургічна клініка.

Спеціальна патологія.

Ветеринарна хірургія.

Наука про операції (5 годин, як і в попередньому семестрі).

Судово-ветеринарна експертиза – 2 години на тиждень.

Історія і література з ветеринарії – 1 година на тиждень.

Практичні заняття з підковування (як і в п'ятому семестрі).

Слухачі останніх двох курсів повинні були чергувати в клініці після занять і виконувати всі вказівки викладача. Слухачам третього курсу треба було чергувати в поліклініці; їх брали на допомогу під час лікування епізоотій, а також вони були зобов'язані приймати хворих тварин під час транспортування і лікувати їх за вимогами ветеринарії.

У кінці кожного навчального року, у липні, слухачі складали іспити з усіх предметів, які викладалися у цьому навчальному році. Такі іспити називалися річними. Розклад іспитів доводився до відома слухачів за вісім днів до їх початку. Річні іспити мав приймати професор, який викладав цей предмет, у присутності одного асистента і, наскільки це було можливим, директора школи. Результати іспитів заносилися до протоколу словами: оцінка “відмінно”, оцінка “задовільно” й оцінка “незадовільно”. 6 червня 1888 року вперше були запроваджені залікові (фреквентажні) книжки для слухачів школи. На основі річних іспитів слухачам видавалося свідоцтво, якщо всі іспити були складені на позитивні оцінки. Повторно складати іспити дозволялося тільки тоді, коли слухач мав одну незадовільну оцінку (іспит треба було скласти до листопада наступного року). Незадовільні оцінки з двох і більше предметів зобов'язували слухача ще раз повторити відповідний курс навчання, відвідуючи лекції тільки з тих предметів, з яких слухач мав незадовільні оцінки. Один курс дозволялося повторювати тільки один раз.

Випускні іспити, на основі яких видавався диплом, складалися з теоретичної і практичної частин.

Слухачі, які хотіли складати випускні іспити, повідомляли про це директора школи, подавали оцінки за всі складені досі іспити, опис зробленої патологічної секції та її оцінку, реферат про виконаний анатомічний препарат і письмовий опис якогось випадку з судово-ветеринарної експертизи або заразних хвороб.

Теоретичний іспит охоплював такі предмети: анатомію свійських тварин, фізіологію, загальну патологію з патологічною анатомією, науку про епізоотії та ветеринарну поліцію.

До практичної частини іспиту належали:

а) обстеження, спостереження і лікування тварини на якусь внутрішню хворобу не менше як протягом трьох днів. Після цього треба було представити детальну історію перебігу хвороби;

б) аналогічне проведення випадку з хірургії;

в) виконання хірургічної операції на живій або мертвій тварині разом з анатомічним показом.

Теоретичний іспит відбувався перед практичним під керівництвом директора школи або його заступника.

Екзаменаційна комісія складалася з директора школи, з екзаменатора – представника Міністерства віровизнань та освіти – професорів-предметників Ветеринарної школи. Кожний член комісії мав право ставити запитання до слухача школи.

Кожна оцінка (“відмінно”, “задовільно” й “незадовільно”), а також питання про диплом з відзнакою вирішувалися шляхом голосування усіх членів комісії. У випадку рівної кількості голосів вирішальним був голос директора.

Випускний іспит, з якого слухач отримав незадовільну оцінку, можна було ще скласти через три місяці; якщо ж слухач отримав дві й більше незадовільних оцінок, то випускні іспити дозволялося повторити не скоріше як через шість місяців. Повторення випускного іспиту могло мати місце тільки один раз.

Чужоземці мали право навчатися у Львівській ветеринарній школі і складати випускні іспити, однак у їх дипломах окремо зазначалося, що вони не можуть займатися ветеринарною практикою у межах Австро-Угорщини, поки не набудуть громадянства цієї держави і не матимуть дозволу Міністерства внутрішніх справ.

Навчання для громадян чужих країн було платним. Плата за кожний семестр вносилася заздалегідь і становила 20 гульденів. Ця сума ділилася між викладачами школи.

Після закінчення всього курсу навчання й успішного складання випускних іспитів слухач одержував диплом ветеринарного лікаря; причому випускник давав у присутності директора школи присягу, що буде дотримуватися інструкції для ветеринарів, виданої Міністерством внутрішніх справ. Диплом підписував директор і провідні професори. Диплом Львівської ветеринарної школи виписувався двома мовами: польською і латинською. Наводимо текст диплома у перекладі українською мовою:

Текст диплома українською мовою:

**Ми, Директор і Професори
цісарсько-королівської Ветеринарної школи у Львові,**
засвідчуємо цим документом привселюдно, що

Пан ...., родом з .... у ....., закінчивши приписані студії та склавши установлені з Його цісарсько-королівської Милості строгі іспити з ветеринарних наук, виявив відмінні/задовільні знання з цього фаху. Тому на основі прав, наданих найяснішим монархом, ц.-к. Ветеринарна школа визнає його

Ветеринарним Лікарем

і уповноважує тим самим виконувати ветеринарну практику у повному обсягу та на всіх свійських тваринах, в усіх королівствах і краях Австрії, що представлені у Державній Раді, а також видавати правочинні ветеринарні посвідки; при цьому **Пан** ... .., відповідно до складеної присяги, зобов'язаний завжди найсумлінніше дотримуватися приписів для ветеринарних лікарів.

На знак цього видаємо **Панові** .... цей диплом, скріплений печаткою ціс.-корол. Ветеринарної школи і нашими власноручними підписами.

У Львові, дня .....

Директор

М.П.

Як зазначалося вище, навчання у школі було безкоштовне, але за випускні іспити треба було платити. Плата за іспити, разом із сумою на виготовлення диплома, становила 57 злотих. З цього для іспитової комісії припадало 50 злотих 40 грошів, які рівними частинами розподілялися між екзаменаторами, а решта йшла на виготовлення диплома на пергаміні.

Кандидати, яким признали ступінь ветеринарного лікаря, склали клятву за таким зразком: „Клянусь, що під час виконання обов'язків свого покликання буду поступати сумлінно і старанно, буду шанувати свій стан і в міру сил впливати на поступ ветеринарних знань, і що всі обов'язки, які покладаються на мене законом та розпорядженнями щодо державної служби, буду сповняти точно і сумлінно”.

Школа кування коней. Другим відділом Ветеринарної школи була школа кування коней. Головною метою школи була підготовка майстрів-ковалів. Крім того, вона давала сільським ковалям і господарям можливість набути певних ветеринарних знань.

До 1885/86 навчального року заняття у школі кування коней тривали 6 місяців і проводилися двічі на рік: перший раз – від другого січня і до кінця червня,

другий раз – від першого липня і до кінця грудня. Незабаром відмовилися від такого шестимісячного курсу навчання і продовжили час навчання у школі до одного року з двома семестрами по п'ять місяців. Перші курси були відкриті у січні 1883 року. До кінця 1886 року на них зголосилися ледве 8 осіб, з яких один залишився як учень у кузні, а 7 отримали кваліфікацію підковувача тварин.

Для вступу до школи кування коней потрібні були свідоцтво про успішне закінчення народної школи, посвідчення про належне опанування ковальського ремесла і довідка про щонайменше дворічний стаж підмайстра.

Слухачі школи повинні були відвідувати лекції з теорії підковування копит і ратиць, вправлятися у виготовленні підків для здорових і хворих копит, а також відвідувати хірургічну клініку, де вони знайомилися з поширеними хворобами копит та способами їх лікування.

Слухачі школи кування коней після складання іспиту з теорії підковування копит і ратиць та після того, як вони провели пробне підковування і виявили здібність виготовляти досконалі підкови, одержували свідоцтво такого зразка:

З боку школи кування коней, яка існує при цісарсько-королівській Ветеринарній школі у Львові, цим видається **Панові** ... .., що народився у .... в ....., офіційне свідоцтво, що він у вищеназваній школі в .... році успішно завершив однорічний курс навчання, приписаний для школи кування коней, з оцінкою “добре” (“дуже добре”), здобув “добрі” (“дуже добрі”) навички у виготовленні та накладанні підків, і тим самим визнається “придатним” (“особливо придатним”) до виконання ремесла підковування коней у будь-якій місцевості з наданням права професійної приналежності”.

Від Дирекції цісарсько-королівської школи кування коней

Львів, дня ..... 188... року.

Клініка-стаціонар. З Ветеринарною школою поєднувалася клініка-стаціонар (лічниця) для свійських тварин.

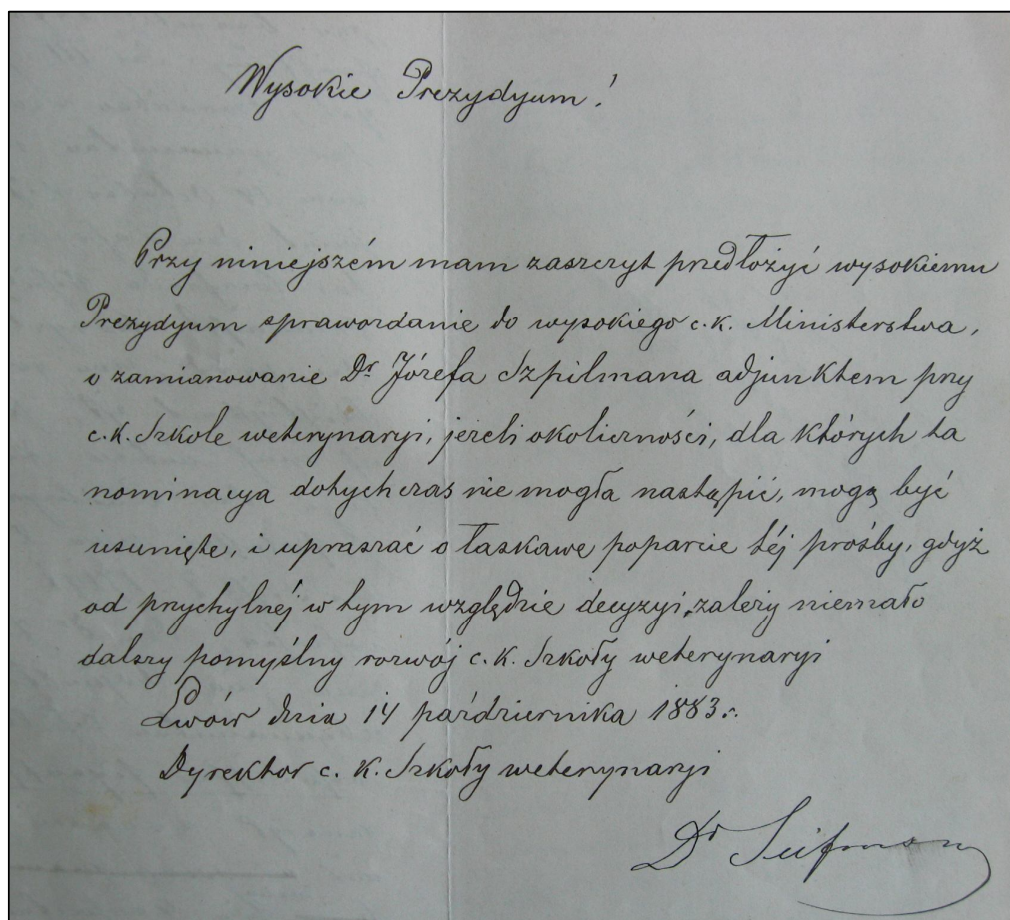
Першим відділенням клініки була лічниця для собак, яка була відкрита на бажання магістрату міста Львова вже у 1882 році, тобто ще до того, як клінічна наука ввійшла у життя. Першим керівником лічниці був ветеринарний лікар Йосиф Ляннгауз.

Клініка, як і лічниця для собак (та котів), мали насамперед своєю метою одержання необхідного матеріалу хворих тварин для практичного навчання майбутніх ветеринарних лікарів. Тому у школі були переконані, що цієї мети можна досягти лише тоді, як жителі міста будуть мати довіру до школи, віддаючи їй на лікування хворих тварин. Звідси зрозуміло, що тільки високий професіоналізм ветеринарних лікарів, які працювали у клініці, а також висока культура обслуговування могли забезпечувати школі сталу клієнтуру. Загальній справі допомагало також те, що клініка працювала цілий рік, а не тільки під час

навчання у школі. В клініці постійно дбали про те, щоб для хворих тварин були створені найкращі умови для лікування, а для власників тварин – найкращі умови для їхнього перебування там.

У клініці надавали безплатні консультації та різну безкоштовну допомогу, наприклад, загальний огляд тварин. Тільки за коней, собак і котів, яких залишали у стаціонарі, брали незначну плату, яка становила кошти за корм і ліки. Всіх інших тварин, як-от: корів, овець, кіз, свиней, птахів, а навіть різних екзотичних тварин, – лікували, годували і доглядали безкоштовно. З цього приводу проф. Генрих Кадий висловив загальну думку, що панувала на той час відносно ролі клінік при ветеринарному навчальному закладі: „Лічниці Ветеринарної школи не націлені на вигоду, але мають насамперед за мету одержання клінічного матеріалу, який потрібний для навчання ветеринарних лікарів, а також для наукових досліджень”.

Звернення директора Петра Зайфмана до Намісництва про прийняття на посаду ад'юнкта Ветеринарної школи Йосифа Шпільмана – майбутнього ректора академії

До керівництва Львівської ветеринарної школи, разом зі школою кування коней і клінікою-стаціонаром, належали: а) дирекція школи; б) викладацький склад; в) кураторія; г) відділ при Міністерстві віровизнань та освіти.

Навчальна й наукова діяльність школи здійснювалася безпосередньо кафедрами. Програми і навчальні плани затверджувалися Міністерством віровизнань та освіти у Відні. Безпосередній нагляд за усією діяльністю Ветеринарної школи покладалася на кураторію, яка складалася з трьох осіб: представників уряду, Крайового відділу і Галицького господарського товариства.

Висновки. Ветеринарна школа у Львові, що заснована у 1881 році як самостійний ветеринарний навчальний заклад, була продовженням кафедри ветеринарії, відкритої у 1784 році на медичному факультеті Львівського університету. Її першим завідувачем був професор Юрій Хмель, який прибув до Львова з Відня, і очолював її від червня 1784 до грудня 1805 року. З наступних керівників кафедри проф. Антон Бухмюллер першим висунув ідею створити у Львові окремий навчальний ветеринарний заклад (1818), його ідея була реалізована щойно у 1881 році.

Сьогодні минає 130 років від часу заснування Ветеринарної школи у Львові, яка функціонує як Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, котрий відомий в Україні та поза її межами.

Література

1. Reform des thierärztlichen Unterrichts. – ДАЛО: ф. 26, оп. 22, спр. 1467.
2. Справа про відкриття Ветшколи у Львові. – ЦДІА: ф. 146, оп. 4, спр. 4380-4381.
3. Лист П.Зайфмана про згоду зайняти посаду директора Львівської ветеринарної школи. – ЦДІА: ф. 146, оп. 4, спр. 4382.
4. Декрет Міністерства внутрішніх справ про відкриття Ветеринарної школи у Львові (21 червня 1881 року). – ЦДІА: ф. 146, оп. 4, спр. 4382.
5. Lehrplan für die Thierarzneischule. – ЦДІА: ф. 146, оп. 4, спр. 4382.
6. Переписка з Міністерством віровизнань та освіти про призначення викладачів Ветеринарної школи у Львові: 1883-1889. – ЦДІА: ф. 146, оп. 4, спр. 4383.
7. P. Seifman. Dzieje założenia we Lwowie szkoły weterynarii. – P.W., S. 102-105, 122-125, 149-151.
8. P. Seifman. Zdanie spraw o szkole weterynarii we Lwowie za pięcioletni okres jej istnienia 1881/82 do 1885/86. – Lwów, 1886.
9. H. Kadyi. Rozwój i działalność c.k. szkoły weterynaryi we Lwowie od r. 1881-1893/94. – Lwów, 1895.

Summary

In 1784 the Lviv University was renewed in which teaching of veterinary medicine commenced and that later contributed to the development of veterinary science and veterinary awareness in all of Galicia and particularly in Lviv.

After 70 years of Galicia's and especially Lviv residents, assiduous efforts were crowned with success. According to Kaiser Franz-Joseph I decree from December 27, 1880, from 1881/82 school year such veterinary school was established with the official name Kaiser-royal Veterinary School and school for horseshoeing together with clinic-hospital for animals in Lviv. As director of this school from October 1881 was Peter Seifmann (1823-1903).